İlk Türk İslam Devletleri — Deneme

Akıllı Soru · 06.11.2026 · 10 soru

Gazneli Mahmut, Abbasi halifesini Büveyhoğullarının baskısından kurtarmıştır. Bu gelişmenin ardından halifeden özel bir unvan almıştır.

1. Buna göre aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

A) Gazneli Mahmut’un halifelik makamını ortadan kaldırdığına

B) Gazneli Mahmut’un siyasal nüfuzunu meşrulaştıran bir unvan elde ettiğine

C) Tuğrul Bey’in 1040’taki Dandanakan Savaşı’nı kazandığına

D) Tolunoğullarının Mısır’da kurulan ilk Türk-İslam devleti olduğuna

E) Karahanlıların ilk posta teşkilatını kurduğuna

2. 1040 yılında Gazneliler ile Selçuklular arasında yapılarak Selçukluların bağımsızlık sürecinde belirleyici olan savaş aşağıdakilerden hangisidir?

A) Dandanakan Savaşı

B) Pasinler Savaşı

C) Malazgirt Savaşı

D) Talas Savaşı

E) Miryokefalon Savaşı

Gazneli Mahmut, Abbasi halifesini Şii Büveyhoğullarının baskısından kurtardığı için halifeden 'Sultan' unvanını almıştır. Benzer şekilde Selçuklu Hükümdarı Tuğrul Bey de 1055'teki Bağdat Seferi sonrasında aynı mezhepsel tehdide karşı halifeyi korumuş ve 'Doğunun ve Batının Sultanı' unvanını elde etmiştir.

3. Bu gelişmelere bakılarak ilk Türk-İslam devletlerinin siyasi ve askeri faaliyetleriyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) İslam dünyasında koruyucu bir rol üstlendikleri

B) Halifelik makamını kendi hanedanlarına geçirdikleri

C) Siyasi yetkileri tamamen dini otoriteye devrettikleri

D) Şii Büveyhoğulları devletinin varlığına kesin olarak son verdikleri

E) İslamiyet'i Türkler arasında ilk kez yaymaya başladıkları

4. 1040 yılında Gazneliler ile Selçuklular arasında gerçekleşen Dandanakan Savaşı, Horasan bölgesinin hakimiyeti için yapılan son büyük mücadele olmuş ve Gaznelilerin yenilgisiyle sonuçlanmıştır. Bu durumun aşağıdakilerden hangisine ortam hazırladığı savunulabilir?

A) Selçukluların bağımsızlık sürecinin kesinleşerek kurumsallaşmasına

B) Anadolu'nun kapılarının tamamen Türk göçlerine açılmasına

C) Abbasi halifeliğinin Selçuklu hanedanına geçmesine

D) Gazneli Devleti'nin aynı yıl içerisinde tamamen yıkılmasına

E) Karahanlı Devleti'nin İslamiyeti resmi din olarak kabul etmesine

5. Türklerin İslamiyeti kabulünden sonraki dönemde gerçekleştirdiği askeri ve siyasi mücadelelerle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğru değildir?

A) 1040 yılındaki Dandanakan Savaşı, Gazneliler ile Selçuklular arasında yapılmıştır.

B) Malazgirt Savaşı, Anadolu coğrafyasında Türkiye tarihinin başlamasında belirleyici olmuştur.

C) Dandanakan Savaşı sonrasında Gazneliler, Selçuklular karşısında büyük bir yenilgiye uğramıştır.

D) 1071 yılında gerçekleşen Malazgirt Savaşı ile Anadolu'nun kapıları Türklere açılmıştır.

E) Dandanakan Savaşı, 1071 yılında Selçukluların Bizans'a karşı kazandığı ilk büyük zaferdir.

6. Aşağıdakilerden hangisi Mısır'da kurulan ilk Türk-İslam devletleri ile ilgili doğru bir bilgi değildir?

A) Tolunoğulları, Mısır sahasında kurulan ilk Türk-İslam siyasi teşekkülüdür.

B) İhşidiler Devleti'nin kurucusu Ebu Bekir Muhammed'dir.

C) Tolunoğulları egemenlik kurdukları topraklarda bayındırlık faaliyetleri yürütmüşlerdir.

D) İhşidiler, Abbasi halifeliğinin zayıflamasıyla bağımsızlık kazanmışlardır.

E) Tolunoğulları Devleti, 1040 yılında Selçuklularla yapılan Dandanakan Savaşı sonucunda yıkılmıştır.

7. Orta Asya'da kurulmuş, Uygurların yıkılmasından sonra ortaya çıkmış ve Türklerin İslamiyet'i kabul sürecinde öncü olmuş devlet aşağıdakilerden hangisidir?

A) Karahanlılar

B) Gazneliler

C) Büyük Selçuklular

D) Tolunoğulları

E) İhşidîler

8. 840 yılında kurulan devletin İslamiyet'e geçişini gerçekleştiren ve bu dönüşümle özdeşleşen hükümdar aşağıdakilerden hangisidir?

A) Satuk Buğra Han

B) Bilge Kül Kadir Han

C) Gazneli Mahmut

D) Alp Arslan

E) Tuğrul Bey

Dönemin siyasi gelişmelerini özetleyen özgün bir tarih anlatısında şu ifade kullanılmıştır: "Uygur siyasi düzeninin çözülmesinden sonra Bilge Kül Kadir Han'ın benimsediği unvan, yeni devletin adıyla özdeşleşmiştir."

9. Bu ifadede sözü edilen devlet aşağıdakilerden hangisidir?

A) Karahanlılar

B) Gazneliler

C) Büyük Selçuklular

D) Tolunoğulları

E) İhşidîler

10. Uygurların yıkılmasından sonra Bilge Kül Kadir Han tarafından “Karahan” unvanı benimsenen ve Orta Asya’da ilk Müslüman Türk devleti olarak ortaya çıkan siyasi teşekkül aşağıdakilerden hangisidir?

A) Karahanlılar

B) Gazneliler

C) Büyük Selçuklular

D) Tolunoğulları

E) İhşidîler

Cevap Anahtarı

1. B	2. A	3. A	4. A	5. E
6. E	7. A	8. A	9. A	10. A

Çözümler

1. Gazneli Mahmut'un halifeden 'Sultan' unvanını alması, siyasal nüfuzunun meşrulaştırılması sonucunu doğurur. En güçlü çeldirici A'dır; olayda halifelik makamı ortadan kaldırılmamış, yalnızca halifeye yardım edilmiştir.

2. 1040 yılında Gazneliler ile Selçuklular arasında yapılan ve Selçukluların bağımsızlık sürecinde belirleyici olan savaş Dandanakan Savaşı'dır. En güçlü çeldirici Malazgirt Savaşı'dır; ancak o 1071'de gerçekleşmiş ve Anadolu'nun Türkleşmesi sürecinde öne çıkmıştır, Dandanakan ile karıştırılamaz.

3. Gazneli Mahmut'un Abbasi halifesini Şii Büveyhoğullarının baskısından kurtararak 'Sultan' unvanını alması ve Tuğrul Bey'in 1055 Bağdat Seferi ile halifeyi koruyarak 'Doğunun ve Batının Sultanı' unvanını elde etmesi, Türk-İslam devletlerinin İslam dünyasında koruyucu bir rol üstlendiğini açıkça ortaya koymaktadır. B şıkkında belirtilen halifeliğin Türklere geçmesi durumu bu dönemde gerçekleşmemiştir; halifelik Abbasi soyunda kalmaya devam etmiştir. C ve D seçenekleri tarihsel gerçeklerle uyuşmayan aşırı ve hatalı yargılardır. E seçeneğindeki yayılma süreci ise bu askeri koruyuculuk faaliyetlerinden çok daha önce başlamıştır.

4. Dandanakan Savaşı (1040), Selçukluların bağımsızlık sürecinde en belirleyici savaştır ve devletin fiilen kurulmasını sağlamıştır. Anadolu kapılarının açılması ise Malazgirt Savaşı ile ilgilidir.

5. Dandanakan Savaşı, 1040 yılında Gazneliler ile Selçuklular arasında yapılmıştır. 1071 yılında Bizans'a karşı kazanılan savaş ise Malazgirt Savaşı'dır.

6. Tolunoğulları Devleti Mısır'da kurulan ilk Türk-İslam devletidir ancak 905 yılında Abbasiler tarafından yıkılmıştır. 1040 yılındaki Dandanakan Savaşı ise Gazneliler ile Selçuklular arasında yapılmış olup Selçukluların bağımsızlık sürecini başlatan, Gaznelilerin ise yıkılış sürecine girmesine yol açan bir savaştır. Tolunoğullarının bu savaşla tarihsel bir ilgisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla E seçeneğindeki bilgi yanlıştır.

7. Karahanlılar, Uygurların yıkılmasından sonra Orta Asya'da kurulan ilk Müslüman Türk devletidir. Gazneliler ise aynı alıntıda bu devlet olarak tanımlanmamıştır.

8. 840 yılında kurulan Karahanlılarda İslamiyet'e geçiş, Abdülkerim Satuk Buğra Han döneminde gerçekleşmiştir. Bilge Kül Kadir Han ise devletin kurucusu olarak belirtilmiştir.

9. Bilge Kül Kadir Han'ın "Karahan" unvanını alması, Karahanlıların oluşumuyla ilişkilendirilmiştir. Gazneliler ve Büyük Selçuklular aynı genel tarih alanında yer alsa da verilen unvan ve kuruluş bağlamı onlara ait değildir.

10. Uygurların yıkılmasından sonraki kuruluş süreci, Bilge Kül Kadir Han ve "Karahan" unvanıyla birlikte Karahanlılara bağlanmıştır. Diğer devletler Türk-İslam tarihinin gerçek siyasi teşekkülleri olsa da verilen iki ipucunu birlikte karşılamaz.